

Yahya Kemal'in "Akıncı" Şiirinden "O Rüzgâr"a

Nezahat ÖZCAN*

ÖZ

"Akıncı", "Mohaç Türküsü", "O Rüzgâr", Yahya Kemal'in aynı temayı işlediği şiirleridir. Beyatlı 1919, 1939 ve 1956 yıllarında yayımlanan bu şiirlerinde Osmanlının akıncı ruhunu ele alarak temayı somuttan soyuta doğru taşır.

Anahtar Kelimeler: Yahya Kemal Beyatlı, Akıncı, Mohaç Türküsü, O Rüzgâr.

ABSTRACT

From Yahya Kemal's "Akıncı" [the Raider] to "O Rüzgâr" [That Wind]

The "Akıncı", "Folk Song of Mohaç" and "O Rüzgâr" are the poems of Yahya Kemal in which he elaborates the same theme. The poet carries over the theme from the tangible to the intangible by handling the raider spirit of the Ottomans in these poems published in 1919, 1939 and 1956.

Key Words: Yahya Kemal Beyatlı, Akıncı, Mohaç Türküsü, O Rüzgâr.

Çocukluk yıllarında, yardımcıları Hüseyin'den Battal Gazi Destanı'nı dinleyen ve metnin epik ruhundan etkilenen Yahya Kemal, Üsküp-Selanik-İstanbul yıllarından sonra, 1903 yılında "hayâlinin fevkinde bir yıldız gibi parla(yan)" Paris'e firar eder.

Yahya Kemal, Paris'te yeni bir medeniyeti anlamaya ve o dünyaya girmeye çalışırken karşısına dil engeli çıkar. Bu engeli aşmak amacıyla, Dr. Abdullah Cevdet'in de ısrarları sonucunda Paris'e üç saat uzaklıkta bulunan College de Meaux'a Fransızca öğrenmek üzere bir yıl leyli olarak devam eder. Bu kolejde, "bir küreden bir küreye geçiş kadar" kendisini değiştirdiğini ifade ettiği Fransızca'yı öğrenir. Paris'e döner ve Ecole Libre des Sciences Politiques'in haricî siyaset şubesine kaydolunur (Yetiş 1998 : 97). Burada Albert Sorel, Albert Vandale, Emile Bourgoix gibi Fransız tarihçilerin derslerinde tarih bil-

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, Teknikokullar/ANKARA, e-posta: nozcan.gazi.edu.tr

gisini ve zevkini oluşturur. Albert Sorel'e hayran öğrencilerle birlikte Fransız tarihçisinin evindeki sohbetlerin sadık bir dinleyicisi olur. Bu sohbetlerde, Almanların ve İtalyanların uyanışları da konuşulur. Yahya Kemal'deki vatan ve millet sevgisinin, Paris'te bu sohbetlerde şekillendiği konusunda yakın çevresi ve kaynaklar hemfikirdir (Hisar 1969: 183). Yahya Kemal, Albert Sorel'in üzerindeki tesirini şu cümlelerle ifade eder: "Bu musahabelerin ve Sorel'in Ülûm-ı Siyasiye Mektebi'ndeki derslerinin derin tesiri altında kalmıştım. Ben de bir şeyler yapmak ve bilhassa onlara muvazi olarak tarih ortasında Türklüğü aramak ve bulmak hevesine kapılmıştım" (Banarlı 1960: 43). Yahya Kemal, bu hevesle "Sorel'in millî tarih görüşünü benimseyerek aynı metodla Türk tarihini tetkike yönelmeye başla(r)" (Göçgün 1983: 13). Bu tetkik, onu, büyük Türk sosyoloğu Ziya Gökalp ile ayrışacakları bir tarih görüşüne ulaştırır (Bayramoğlu 1988: 40-44). Yahya Kemal'in Türk tarihi hakkındaki görüşünü kısaca, 1071'den öncesini kablettarih (tarih öncesi) kabul ederek Malazgirt'ten itibaren Türk'ün yeni vatanındaki macerasını esas almak şeklinde özetlemek mümkündür. O, Süleymânîye'de Bayram Sabahı'nda, "Tâ Malazgird ovasından yürüyen Türkoğlu" dizesiyle bu görüşünü şiir zeminine de taşır. Yahya Kemal'in tarih bilgisi ve zevki, başta Akıncı, Mohaç Türküsü, Ok, Süleymaniye'de Bayram Sabahı, Selimnâme olmak üzere birtakım şiirlerine yansır.

Yahya Kemal, şiire başlamasını hatıralarında iki farklı hadiseye dayandırarak anlatır. Bunlardan ilki, çocukluk aşkı Redife Hanım'a beslediği hislerle, ikincisi ise 1897 Osmanlı-Yunan Harbi ile ilgilidir (Göçgün 1991: 532-533). İlk hadiseye ait duygulanmaların dizelere nasıl aksettiğinin örnekleri ile karşılaşmasak da ikinci hadisenin yansımaları olarak şu dörtlüğü hatıralarından okuruz:

"Seyf-i adlî saldılar

Tırnova'ya daldılar

Turhala'yı aldılar

Şanlı Türk askerleri" (Banarlı 1998: 69). Yahya Kemal'in on üç yaşında yazdığı bu dörtlüğün tarih temalı olması mühimdir.

Yahya Kemal, dokuz yılını geçirdiği "his ve haz yüklü kâinât"tan (Eski Paris) İstanbul'a 1912 yılında, millî kültüre yönelik bir şuurla döner. Bu şuur: "edebiyata içtimaî bir vazife yükleyen Millî Edebiyatçılar bir kenara, kendinden önceki nesillerin ve çağdaşlarının millî cevhere ve tarihe uzak ol(malarına) da yönelikti(r)" (Tural 1998: 68).

1906'da Paris'te bir Türk destanı üzerinde çalışmaya başlayan Yahya Kemal (Ayvazoğlu 2001: 429), İstanbul'a döndükten sonra üzerinde çalıştığı destanın parçalarına şiir bütünlüğü vererek aralıklarla yayımlamaya başlar. Bu destanın parçalarından biri de Akıncı başlıklı şiirdir.

Yahya Kemal, Akıncı şiirinin ilhamını daha yurda dönmeden yakaladığını belirtir:

"O günlerde Londra'da yeni bir Türk destanı yazmaya savaşıyordum. Eski akınlarımıza ve korsanlarımıza dair beş, on mısra'ı, çok sonraları, bir çok yerlerde basılmış ve tekrar edilmiş bu destan beni senelerce peşinden koşturdu. Gerçi onu yazamadım. Lakin yazmaya uğraşırken kendime göre bir şiir lisansı buldum.

"Bu şiir lisansı Tevfik Fikret'in, Cenap Şahabettin ve muakkiplerinin lisansından büsbütün başkaydı. O destanın başarabildiğim bazı parçaların-daki şiir telakkisi de yeniydi; marazilikten, ibhamdan, muammalıktan uzaktı" (Beyatlı 1986: 103).

Yahya Kemal, yıllar sonra bu şiirinin temasından daha çok, yeni dil anlayışına vurgu yapar.

Yahya Kemal'in 1919 yılında *Şair Nedim* mecmuasında yayımlanan Akıncı şiiri (Cunbur 1994 : 93), Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş devrindeki akınların âdeta toplu bir özeti gibidir¹. Yahya Kemal'in Osmanlı tarihini hareket noktası aldığı şiirlerini, "Vak'a, Devrin Hükümdarı, Anılan Hükümdar, Şiirde Başka İnsanlar" alt başlıklarıyla detaylı bir tabloya dönüştüren Ömer Faruk Akün, Akıncı'nın da aralarında bulunduğu bazı şiirler ile ilgili olarak şu tespiti yapar:

"Yahya Kemal'in şiirindeki tarihî muhtevanın büyük bir kısmı mahiyet itibarıyla kronolojide herhangi bir rakamın çerçevesi içine girebilecek, tek ve belirli bir hadiseye icra edilebilecek bir işlenişte değildir. 'Açık Deniz'de, 'O Rüzgâr'da, 'Akıncı'da, 'Bir Tepeden'de terennüm edilen akınlar, fetihler belli bir tarih yılında cereyan etmiş şu veya bu hadiseler olmayıp, Osmanlı asırları içinde tekerrür ve devam eden bütün akın ve fetihlerin bir özü, bir muhassasıdır. Yahya Kemal bunlarda herhangi bir zamana ve mekâna bağlanmayacak tarihî muhassalayıcı, bir terkibi ifade etmiştir" (Akün 1976: 25).

Ömer Faruk Akün'ün vurguladığı gibi Akıncı şiiri, bizi kesin, belirli bir tarihe götürmez.

Bilhassa Rumeli'nin fethinde öncü birlik konumundaki akıncıların seferlerinin ve zaferlerinin şiirleştirildiği Akıncı'da, "Kurmaca metin"lerin sağladığı imkânlardan istifade eden şair, şehit olan bir akıncının ağzından hem genel hem de özel akın(lar)ı dile getirir. Şair, akıncılarla aynîleşir. Tıpkı şu rûbaisinde olduğu gibi:

"Çık tayy-ı zaman et açılır her perde
Bir devr geçir istediğin her yerde
Ben hicret edip zamanımızdan yaşadım
İstanbul'u fethettiğimiz günlerde" (Beyatlı 1983: 10).

1 "Akıncı", *Şair Nedim*, No. 10, 20 Mart (1335) 1919, s. 148. Beşir Ayvazoğlu, şiirin altında 1329 (1913-1914) tarihinin yazılı olduğunu belirtir (Ayvazoğlu 2007: 31).

Yahya Kemal bu rubaide, İstanbul'un fethini zihninde nasıl canlandığı- nı ifade eder. Dörtlükte geçen "tayı-zaman" tamlaması ile "hicret etmek" fi- ili, fethin tarih sayfalarındaki kuru karşılığını aşan canlı bir tarih şuurunu ve bilincini vurgular. Yahya Kemal'in tarihe vukufu, "İlmin ve güzel konuşma- nın, hitabetin, sohbetin en cazip bir terkibi" olan tarih sohbetlerinde ortaya çıkar (Yetiş 1998: 105-106). Bu vukuf, Madrid elçiliği yıllarında (1929-1932), İspanya Kralı XIII. Alfonsa'yı bile kendisine hayran bırakır (Nuza 1983: 179; 182).

Beşir Ayvazoğlu, Yahya Kemal'in maziye iştirakini şöyle açıklar: "O tarihî hadiselerle herhangi bir tarihçi gibi yaklaşmamış, bir nev'i temessül yoluyla yeniden yaşama yoluna gitmiştir. Kısaca yaşanmamış, fakat yaşanandan süzülerek yaşanır kılınmış bir tarihtir bu, bir şuurdur" (Ayvazoğlu 1985: 102). Ayvazoğlu'nun bahsettiği "tarihi yeniden yaşama" hâlini, Açık Deniz şiirinin,

"Duydum akıncı cedlerimin ihtirâsını,
Her yaz, şimâle doğru asırlarca bir koşu,
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu...

(...)

"Rüyama girdi her gece bir fâtihâne zan" dizelerinde de açıkça görmek mümkündür (Beyatlı 1983: 14-15).

Akıncı şiirinde anlatılan tarihî macera, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bir akıncının ağzından nakledilir. Anlatıcı, cennetten seslenen bir akıncı kimli- ğinde vücut bulur. Şiirde başlangıcı, gelişmesi ve sonu olan tarihî bir hadi- se nakledilir. Anlatıcı, kendisini akıncı cedleri ile aynîleştirerek şehit akıncı- ların âdeta sözcülüğünü üstlenir.

Şiirde, bin kişilik akıncı birliğinin Tuna'yı geçerek yedi koldan yaptıkları akın ve akıncıların doludizgin atlarıyla yerden yedi kat arşa kanatlanarak cennete ulaşmaları anlatılır. Şiirde kurgulanan hayal, iki cepheidir: Akının başlangıcı ve sonu.² Hayalin bu iki cephesi, altı beyitlik şiiri ikiye ayırır. İlk üç beyitte akının başlangıcı, akıncıların sayısı, -müphem de olsa- akının ne- reye ve ne zaman yapıldığı ve ulaşılan zafer kurgulanırken dördüncü ve be- şinci beyitler, akıncıların vasıl oldukları cennete ayrılır.

Çocuklar gibi şen olan akıncılar, Ak tolgalı Beylerbeyi'nin emri ile ileri atı- lır. Tuna'yı yedi koldan geçip dev gibi bir orduyu mağlup ederler. Zaferin ne- ctesinde hızlarını alamayan akıncılar, yerden yedi kat arşa kanatlanırlar. Şi-

2 Akın ve akıncı hakkında bakınız: Mehmet Zeki Pakalın, "Akın ve Akıncılar", *Tarih ve Osmanlı En- cümeni Mecmuası*, 1 Kanun-ı evvel 1333, S:47, 8. sene, s. 286-305; M. Z. Pakalın, "Akın", "Akıncı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C: 1, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, 3. Baskı, s. 35-40; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Akıncılar", *İslam Ansiklopedisi*, MEB. , C: 1, s. 239-240; Abdül- kadir Özcan, "Akıncı", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, C: 1, s. 149-150; Atif Kahraman, *Osmanlı Devletinde Spor*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1995, s. 33-36.

irde bahsedilen akın belirli bir tarihi işaret etmediği gibi, akıncıların "yerden yedi kat arşa kanatlan"maları da tek bir akının sonucunu ifade etmez. Şiirde akıncıların, bu dünyadaki hayatlarını, çıktıkları akınlarda şehit olarak tamamladıkları belirtilir.

Şiirin ilk üç beyitinde mekân olarak zikredilen Tuna nehri ve ilerisi, dördüncü ve beşinci beyitlerde yerini, yedi kat arşa ve cennete bırakır. Şiirde oluşturulan fiktif (kurmaca) âlem, kaynağını Türk-İslâm hayatından alır. Bu yönleriyle hayal, millî ve tarihidir. Tarihî bir gelenekten, akıncılıktan bahseden ve zaferin coşkusu da veren şiirde, hayallerin gerçekle olan bağı kuvvetlidir. Osman Gazi döneminden itibaren hudut boylarında yer alan ve ordunun öncü birliği konumunda bulunan akıncılar, akıncı beyinin komutasında düşman topraklarına akınlar düzenlediler. Yahya Kemal bu şiirde hem millî bir hatırayı dile getirir hem de tarihî akıncı tipini şiirleştirir.³ Akıncı'da şiirleştirilen tarihî tip hakkında Mehmet Kaplan, şu değerlendirmeyi yapar: "Yahya Kemal'in şiirlerindeki insan tipleri, eski Türk edebiyatına ve medeniyetine hakim olan iki insan tipidir: akıncı ve rint. Bu ikisi birbirinden farklı olmakla beraber bir noktada birleşirler: Dünyayı aşma. Akıncıya da rinde de ufukları aşma, sonsuzluk duygusu hâkimdir" (Kaplan 1987: 255).

Tarihî gerçekle olan yakın bağına rağmen Yahya Kemal, Akıncı'da yeni bir âlem yaratır. Şiirde, masalsı bir havanın varlığı dikkat çeker. Şiirin masalsı atmosferini, yerin ve zamanın müphem bırakılması ("Tuna" nehri ve "bir yaz günü" dışında bir ibare yer almaz); "bin" - "yedi" gibi masal dünyasına ait formel rakamların kullanılması; kanatlı at ve dev motifleri ile maceranın "mutlu son"la neticelendirilmesi oluşturur. Şiirde geçen "Bir gün doludizgin boşanan atlarımızla / Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla" dizelerindeki "kanatlı at" motifinin uzak çağrışımları olarak Yunan mitolojisinin Pegasos'u ile Keloğlan'ın kanatlı atı; yakın çağrışımı olarak da Miraç'ın Burak'ı hatıra gelebilir. Yenisey'e dökülen Uybat nehri yakınlarında kayaya oyulu tasvirlerde de süvarisi ile birlikte uçan bir at çizilidir. Yine kanatlı at motifi etrafında, şamanların at üzerinde göğe yükselmeleri hakkındaki inanışla Köroğlu'nun uçma yeteneği bulunan atını da burada hatırlayabiliriz (Kaplan 1985: 30). Bu motife tasvirî bir karşılık aramak yerine şiirde geçen ifadeyi, "Sevinçten göklere uçmak" deyiminde olduğu gibi akıncıların coşkulu ruh hâllerinin karşılığı şeklinde kabul etmek mümkündür. Akıncıların atları ile beraber kanatlanmaları, Yahya Kemal'in şiir dünyasındaki "Uçma, uçuş, sınırları aşma, sonsuzluk" temaları ile de yakından ilgilidir (Kaplan 1987: 255).

3 İslamiyet'in kabulünden önceki "Alp" tipinin İslamlık ile birlikte "Alp-gazi", "Alp-eren" tiplerine dönüşmesi ve akıncılık geleneğinin kaynağı ile ilgili bak.: Fuad Köprülü, "Alp" maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, MEB. , C: 1, s. 379-384.

Destan, efsane, mesnevi, halk hikâyesi, masal gibi gelenekli; hikâye, roman gibi modern edebî türlerde olduğu gibi bir anlatıcının varlığı da şiirin masalsı atmosferini besler. Akıncı'nın masal dünyasına açılan cephesini, Bilge Ercilasun şöyle tespit eder:

“Yahya Kemal Akıncı şiirinde bir başka masal söyler. Kendisi de o masal kahramanlarından biridir. Bin atlı akıncılar, sonsuz semtleri fethe-der ve bir gün şehit olarak cennete gider. Bu şiirde geniş ve sonsuz tabiat, ezeli ve ebedî zaman kavramıyla şair, bir masal dünyası çizer” (Ercilasun 1988: 64).

Bilge Ercilasun, şiirin mekân ve zaman boyutuna da böylelikle vurgu yapar. Şiirdeki masalsı atmosferin tarihî bir zemin üzerine inşa edildiği açıktır.

Akıncı şiirine hâkim olan duygu, müthiş bir coşku ve hazdır. Tanpınar, Yahya Kemal'den bahsederken onu bir “cuşîşin şairi” şeklinde tanımlar. Duygu bahsinde bize ipucu olan mısra, “Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik” mısraıdır. Şiirin üzerine inşa edildiği zihniyeti dikkate alarak akıncıların çocuklar gibi şen olmalarının açılımını, fethedilen topraklarda “îlâ-yı kelimetullah”ı gerçekleştirmelerinde ve şehit olurlarsa peygamberler ve sıddıklar ile haşrolunacakları⁴ müjdesinde bulmak mümkündür. Akıncılar çıktıkları akınlarda, sonsuzluğun ufku doğru bir uçuşu yaşayacaklarından dolayı çocuklar gibi şendirler. Akıncıların, akına çıkarken tattıkları sonsuz haz ve coşku şiire aksettirilmiştir.

Akıncı'ya hâkim olan coşku, şiirdeki destansı edadan da kaynaklanır. Fiktif yapısını akıncılık teşkilatının ve onların zaferle neticelenen akınlarnın oluşturduğu şiirde, dokuz fiilden sadece biri isim soyludur. Akıncıların hücumu ve yerden yedi kat arşa kanatlanmaları, bu fiiller ile gözümüzün önünde adeta canlandırılır. Tanpınar, şiire hâkim olan bu hareketlilik ile ilgili şu tespiti yapar: “Dikkat edilirse Yahya Kemal'in fiilleri kullanım tarzı gayet gariptir. Denebilir ki, âdeta manzume hareket halindedir. Hemen her şiirinde kımıldanış, yalnız kendisinde bilinen hedeflere doğru bir yürüyüş vardır” (Tanpınar 1977: 314). Akıncı şiirinde akıncıların ulaştıkları nihai mekân cennettir.

Tanpınar, “hakiki şair sözü, daha iyisi fikri kanatlandırır. Yahya Kemal'de her şey kanatlıdır. Onun kafası bir güvercinliktir. Bu acıip bir hilkat kadar esrarlı bir varlıktan doğan her şey uçar” der (1977 : 323). Bu ifadeler de şiirdeki kanatlanan at motifini, Yahya Kemal'in şiir dünyasına ait bir motif olarak değerlendirmemize imkân sağlar.

Akıncı'da, “beylerbeyi” ve “bin” kelimeleri tesadüfi kullanılmamıştır. Düşman toprakları üzerine yapılan bir akının akın sayılabilmesi için binli kad-

4 *Kuran-ı Kerim*, En-nisa, Ayet 69.

royla ve akıncı beyinin komutasında yapılması gerekiyordu. "Beylerbeyi" ve "bin" kelimeleri, Yahya Kemal'in kendi gerçeklik sınırları içinde inşa ettiği şiirinde, ihtiyaç duyduğu yerde tarihî realiteden nasıl istifade ettiğine de bir örnektir.

Ezberlenmeye çok elverişli Akıncı şiirinin ahenk yönünün de kuvvetli olduğunu ve klasik edebiyattaki ifadeyle şiirin "sehl-i mümteni" üslubunu yakaladığını söylemek mümkündür. Yahya Kemal, kendi şiiri üzerine düşüncelerini ifade ettiği yazılarında, şiirin vezin, redif ve kafiye düzeninden ayrı bir de iç ahenginin bulunması gerektiğinden söz eder. Akıncı, kelimelerinin mısra ve beyit içindeki düzenlenmesi bakımından da şairinin deruni ahenk konusundaki hassasiyetlerini sergiler. Kelime gruplarının tekrarı (bin atlı, şimşek gibi), ilk beyitin sonda da aynen tekrar edilmesi, sadece kafiyelerle yetinilmeyip rediflerin de kullanılması, mısra içinde de bir ahengin yakalanması (akınlar-çocuklar/k, l, r sesleri) ve kuvvetle bağlı olduğu aruz ölçüsünün Türkçeye ustalikle buluşturulması, Akıncı şiirini ahengi kuvvetli bir şiir yapar. Akıncı şiiri, Acemaşiran, Mâhur ve Rast olmak üzere üç ayrı makamda bestelenmiştir (Ayvazoğlu 2007: 31).

Akıncı şiiri, şairi tarafından bizzat Atatürk'ün huzurunda okunur. Şiir, Millî Mücadele yıllarında, askerinin "vird-i zebânı" hâline gelir. Şiirin, süvari marşı olarak bestelenmesi de 1922 yılında "mutasavverdir" (Enginün 1983: 84).

Akıncı şiirinin bir versiyonu olarak kabul edebileceğimiz Mohaç Türküsü'nde de Yahya Kemal aynı tarihi temanın peşinden gider. Mohaç Türküsü, 1938'de yazılmış, *Akşam* gazetesinde 1939'da yayımlanmıştır (Cunbur 1994: 103). Akıncı'dan farklı olarak zamanın ve mekânın belirli olduğu şiire Akıncı'daki duygu ve hayal hâkimdir⁵. Şiire hâkim olan duygu, dinî-millî kaynaklı yoğun bir coşku hâlidir. Bu ruh hâli, hücumun aşkıyla kanatlı olmak ifadesinde karşılığını bulur:

"Bizdik o hücûmun bütün aşkıyla kanatlı;

Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı"⁶ (s. 24).

Akıncı şiirindeki bin atlı, Mohaç Türküsü'nde yerini yüz atlıya bırakır. İlk iki beyitte, Mohaç Savaşı'nın başlaması ve zaferle neticelenmesi çok özlü bir şekilde ifade edilir. İki saat süren dünyanın en kısa meydan muharebesini Yahya Kemal, şiir formuna dört dizeyle nakleder. Üçüncü beyit, yüz atlının şehit olduğunu bildirir⁷. Savaşın neticesinde zafer elde edilmiş Mohaç Ovası'yla Macaristan Krallığının büyük bir kısmı, Osmanlı toprakları-

5 29 Ağustos 1526, Macaristan Mohaç ovası.

6 Alıntılar şu baskıdandır: Beyatlı, Yahya Kemal (1983), *Kendi Çok Kubbemiz*, Altıncı Baskı, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul.

7 Bu savaşta, Osmanlı askeri yüz elli şehit vermiştir.

na dâhil olmuştur. Zafer, “Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü” dizesinde dile getirilir. Yeni kazanılan toprakların fetihle parlaması, Yahya Kemal’in “milletimin dini” şeklinde tanımladığı İslamiyet’in bu topraklara yayılması ile alâkalıdır. Böylelikle Batı dünyasında da “muhteşem, büyük” sıfatları ile anılan bir padişahın Mohaç Ovası ve civarında da hükmünü icra edecek olması bu dizede ifadesini bulur. Dokuz beyitten oluşan şiirde, ilk beş dizenin mekânı, Mohaç Ovası’dır. Altıncı beyitten itibaren mekân olarak uhrevi âlem işlenir. Zafer, “gül yüzlü bir afet”e benzetilir. Zaferin ve şehit olmanın akıncılara yaşattığı büyük haz, şu dizelerde ifade edilir:

“Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir âfetti ki her bûsesi lâle;

Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!” (s. 24).

Bu dizelerde, akıncıların elde ettikleri zaferden ve şehit olmaktan duydukları manevi haz, sevgili ile yaşanan vuslat anına benzetilerek aktarılmaya çalışılır.

Mohaç Türküsü’nde, Akıncı’daki söyleyiş ve ifade tarzı tekrar edilir. Mohaç Savaşı’nda şehit olan yüz atlıdan birisi, maceralarının sözcülüğünü üstlenir. Edebî metnin şairine sağladığı imkânlardan istifade ile askerlerin şehit olduktan sonraki maceralarının anlatılması her iki şiirde de ortaktır. Mohaç Türküsü’nde de Akıncı’da olduğu gibi şehitlerin ulaştığı nihai mekân cennettir. Şehit akıncılar, burada kendilerinden önce ölmüş yiğitler, şehitler ve ebedî cedlerle beraberdir. Yahya Kemal, 1957’de yayımlanan Hayâl Beste şiirinde de tekrar kullanacağı bir dizeyi bu şiirinde yakalar:

“Gördük ebedî cedleri bir anda yakından” (s. 25).

Yahya Kemal, Mohaç Türküsü’nün son beyitinde ifade ettiği üzere nal seslerinin hatırasını şiirinde yâd eder ve ettirir:

“Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden

Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden” (s. 25).

Akıncı’ya kıyasla Mohaç Türküsü’nün ahenk bakımından daha zayıf olduğu dikkat çeker. Mohaç Türküsü, Cahit Atasoy ve Cinuçen Tanrıkorur tarafından mahur makamında bestelenmiştir (Ayvazoğlu 2007: 287).

Yahya Kemal, Akıncı’dan yıllar sonra yayımlanan O Rüzgâr⁸ şiirinde de Osmanlı tarihinden hareketle akın temasının izinden gider. O Rüzgâr’da, akıncıların ne sayısından ne zamandan ne de mekândan bahis vardır. Akıncı ve Mohaç Türküsü’nde olduğu gibi kendisini akıncı cedleri ile aynileştiren bir söyleyiş tarzını da Yahya Kemal bu şiirinde tercih etmez. Osmanlı ordusunun askerleri, akıncılar, şiirde “Yeri fethetmek için gelmiş o fâtilh nesil” dizesiyle tanımlanır. Onlara bu hedefi, damarlarında gür bir imanla dolaşan

8 “O Rüzgâr”, *Hürriyet*’te 24 Haziran 1956’da yayımlanır (Cunbur 1994: 103).

ateşten kanları gösterir. Burada, tevarüs kanalıyla cedlerden intikâl eden fetih arzusu vurgulanır.

O Rüzgâr'da şairin ağırlıklı olarak üzerine eğildiği, vurguladığı husus, şiirin başlığından da açıkça anlaşılacağı gibi akıncıların ve hatta onların atlarının bile tenefüs etmekten haz aldıkları, alıştıkları akın ve fetih rüzgârıdır:

"O nesil duymuş akın zevkini rüzgârda bile;

Bu duyuş varmış akınlardaki atlarda bile" (s. 42).

Akıncı ve Mohaç Türküsü'nden farklı olarak beyitlerle değil, dörtlüklerle kurulmuş olan şiirde, akıncıların, Osmanlı askerinin kapılıp gittiği fetih rüzgârı, şiirin merkezinde yer alır. Son dörtlük, akınların ve fetihlerin sebebini, Yahya Kemal'in duyuş tarzı ile açıklar. Gerçekleştirilen akınların ve fetihlerin sebebi, "nice bin atlı'nın kapıldığı fetih rüzgârı olarak gösterilir. Ordu-milletin askeri, atlarına yeni bir ülkede yem vermek arzusuyla fetihlere çıkmış gibidir:

"Yeni bir ülkede yem vermek için atlarına

Nice bin atlı kapılmıştı fetih rüzgârına" (s. 43).

O Rüzgâr şiirinde, sonsuzluk ve ufka yer vermesi bakımından Açık Deniz⁹ şiirine gönderme yapmamıza vesile olan dizeler vardır:

"Böyle bir dersi alan ruha vatan dar görünür;

Dâimâ başka sefer, başka ufuklar görünür.

(...)

Bilmemiş var mı geniş yer yüzünün serhaddi,

Yıkılmış ufkunda durup karşı koyan her seddi" (s. 42-43).

Yukarıdaki beyitlerde, daima yeni ufuklar görme ve bu ufuklara ulaşma arzusu yanında, ferdi ve millî sınırlar içinde hapsolüp kalmanın sıkıntısı ifade edilir. Bu beyitler, O Rüzgâr'da tematik bir zenginleşmeye imkân tanır. Şiir, bu yönüyle Akıncı ve Mohaç Türküsü'nden ayrılır. Akın ve akıncılık ile bu teşkilata hâkim olan ruh hâli, Yahya Kemal'in dikkatini çekerek Akıncı, Mohaç Türküsü ve O Rüzgâr'da şiir formunda dile getirilir. Akıncı (1919), Mohaç Türküsü (1939) ve O Rüzgâr'da (1956), Yahya Kemal aynı temayı yıllar içinde olgunlaştırarak işler.

Ahenk açısından ise bu üç şiir arasında bir mukayese yapıldığında aynı başarıdan söz etmek mümkün değildir. İlk yayımlanan şiir olan Akıncı'daki söyleyiş kuvvetini, Mohaç Türküsü'nde de O Rüzgâr'da da bulamadığımızı belirtmek gerekir.

Yahya Kemal, Paris'te oluşturduğu tarih bilgisini ve zevkini şiirlerine dönüştürerek yansıtır. Cedleri arasında evlâd-ı fatihândan tarihî şahsiyetler de bulunan Yahya Kemal (Bilgegil 1983: 9), doğduğu topraklara olan bağlılığını, şiirlerinde akın temasını da işleyerek dile getirir.

9 *Açık Deniz*, 1925'te yayımlanır (Cunbur 1994: 93).

Tarihî gerçeklik açısından belirli olandan başlayarak bir sıralama yapılırsa üzerinde durduğumuz bu üç şiir, Mohaç Türküsü, Akıncı ve O Rüzgâr şeklinde sıralanabilir. Yahya Kemal somut olan savaş ve akın temasını, O Rüzgâr şiirinde tecrit ederek daha genel bir ifadelendirmeye gider. “Akıncı ve “Mohaç Türküsü”nün tarihi yönlerinin ağır basmasına rağmen, “O Rüzgâr”, saf şiir anlayışına yakın duran bir şiirdir. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın günlüğünde, “Akıncı” ve “Mohaç Türküsü” ile ilgili olarak şu cümleler yer alır: “Yahya Kemal’in çürüğü Akıncılarda başlar. Mohaç Türküsü’nde kendisini iyice gösterir. Herkes zaafını beraberinde taşıyor demektir” (Enginün-Kerman 2007: 280). Tanpınar, burada Yahya Kemal’in adı geçen şiirlerini, kendi şiir anlayışı ile ters düştüğü için tenkit eder. Şiirin hedefi sadece şiirin kendisi olmalıdır görüşünü savunan Tanpınar, Yahya Kemal’in bilhassa bu şiirlerini eleştirirken kendi şiir anlayışını da örtülü olarak vurgular.

Aynı temanın yıllar boyunca peşini bırakmayarak zihninde somuttan so-yuta takibini yapması ve bunu şiir formunda ifadelendirmesi bakımından Akıncı, Mohaç Türküsü ve O Rüzgâr aynı zamanda, Yahya Kemal’in poetik dünyasının nasıl şekillendiğinin bir göstergesidir.

Kaynaklar

- Akün, Ömer Faruk (1976), “Osmanlı Tarihi Karşısında Yahya Kemal’in Şiiri”, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Y: 5, Nisan, S. 2.
- Ayvazoğlu, Beşir (1985), *Eve Dönen Adam Yahya Kemal*, Ankara: Birlik Yayınevi.
- Ayvazoğlu, Beşir (2001), *Bozgunda Fetih Rüyası*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Ayvazoğlu, Beşir (2007), “Akıncı”, *Yahya Kemal Ansiklopedik Biyografi*, İstanbul: Korpus Kültür Sanat Yayıncılık.
- Banarlı, Nihad Sami (1960), *Yahya Kemal’in Hatıraları*, İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Neşriyatı.
- Bayramoğlu, Fuad (1988), “Yahya Kemal ve Ziya Gökalp”, *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası III*, Hazırlayan: Nermin Suner Pekin - Dr. Muhtar Tefvikoğlu, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Neşriyatı.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1975), *Tarih Musahabeleri*, İstanbul: Batur Matbaası.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1983), *Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1983), *Kendi Gök Kubbemiz*, Altıncı Baskı, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1986), *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebî Hâtıralarım*, 3. Baskı, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Bilgegil, M. Kaya (1983), “Yahya Kemal’in Neseb Cedveli”, *Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, Ankara: Türk Kültürü ve Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Cunbur, Müjgân (1994), “Yahya Kemal Bibliyografyası”, *Doğumunun Yüzyüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

- Enginün, İnci (1983), "Yahya Kemal ve Türk Tarihi", *Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl Beyatlı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Enginün, İnci-Kerman, Zeynep (2007), *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ercilasun, Bilge (1988), "Yahya Kemal ve Masal", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*, C: III, İstanbul.
- Göçgün, Önder (1983), "Yahya Kemal'in Biyografisi", *Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, Ankara: Türk Kültürü ve Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Göçgün, Önder (1991), "Yahya Kemal'in İlk Şiirleri", *Türk Edebiyatı Araştırmaları II*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Hisar, Abdülhak Şinasi (1969), *Ahmet Haşim - Yahya Kemal'e Veda*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (1985), "Yenisey Mezar Taşları", *Tıp Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (1987), "Yahya Kemal", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Nuza, Fehmi (1983), "Yahya Kemal Beyatlı Hariciye Hizmetinde", *Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, Ankara: Türk Kültürü ve Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1977), *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tural, Sadık Kemâl (1998), Doğumunun 112. Yılında Bir Kültür Klâsiğimiz: Yahya Kemal, *Anma Toplantıları Bildirileri*, Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız - Ayşe Yıldız Topuz, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Yetiş, Kâzım (1998), *Yahya Kemal / Hayatı*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

